

CREACIÓ

Siete horas en la Habana

Francesc Puigcarbó i Reixach

Con los pobres de la tierra,
quiero yo mi suerte echar;
El arroyo de la sierra
me complace más que el mar.

José Martí
"Versos sencillos"

Mai no som infinitament lluny d'aquells a qui odiem. Per la mateixa raó, doncs, podríem creure que mai no serem absolutament a prop d'aquells a qui estimem. Vaig pensar en el paràgraf inicial de la Pell Freda als deu minuts d'haver arribat a L'Havana, quan la sensació d'estupefacció es barrejava amb l'ira i el desencís, amb la ràbia punyent transformant-se tot plegat en una profunda tristesa i la constatació de que la Revolució Socialista, talment com la dels Soviets, havia estat una enorme estafa.

Aquesta prèvia ve a compte per la constatació palesa i de primera mà que vaig tenir del lamentable estat de deixadesa, abandonament i ruïna de L'Havana *vieja* i la *nueva* també; no així el *Vedado* que no em va interessar, tot i que també té molt que desitjar. M'hauria agradat fer una crítica amable de la capital del Règim Proletari Dictatorial d'en Fidel Castro, però ho sento, no puc, malgrat com molts de la meva generació, haver sentit una profunda i romàntica admiració per aquella gent barbuda i llibertària quan baixaven en blanc i negre per *Sierra Maestra* per alliberar Cuba del dictador Batista.

La sensació és que aquella zona va ser bombardejada fa anys i no s'ha tocat absolutament res, ni tan sols

s'han molestat a enretirar les runes, ni endreçar una mica les façanes, encara que sigui amb una humil capa de calç que sempre tapa moltes mancances estructurals. És l'expressió de la desolació gairebé absoluta, com aquella escena de El Pianista en què el protagonista camina sol com un punt perdut en un carrer en runes. Hi ha cases mig derruïdes on a la resta que miraculosament es manté dempeus, apuntalada de qualsevol manera, encara hi viu gent. Una dona ens contemplava des d'un cinquè o sisè pis; des d'un balcó que ni tan sols tenia barana. Les parets de les antigues mansions colonials transformades en minúscules *estancias* son d'una gamma irisada de colors que, si un està descolorit, l'altre encara més. Cases sempre obertes, portes i finestres deixen al descobert la vida interior dels cubans. Aquest quadre caòtic el salva el somriure més o menys interessat i la música que brolla per tot arreu en una cascada variada però sempre rítmica i la sensació d'una cadència pausada, conformista i resignada del tràfec dels ciutadans. No vaig intentar trobar la casa on viu *Pablito Milanés*, sincerament ni tan sols sé si viu a L'Havana o a Santiago, que m'imagino deu ser més o menys el mateix, com *Santa Clara*, *Matanzas* o *Cárdenas*. I és que em vaig angoixar tant que només volia fugir, i això a les 11.10, però no podia, la guagua que ens havia dut des de *Varadero* no tornava a passar fins a les 6 de la tarda.

Què fem? vaig preguntar a la Nuri.

Doncs mira, sortim-nos-en com puguem. Seran sis hores llargues.

I vàrem recompondre l'ànim malmès. Al *Floridita* vàrem prendre un *daiquiri*. Hi havia una estàtua de Hemingway al fons, a l'esquerra. No entràrem a la *Bodeguita de Enmedio* atès estava curulla de gent. Davant mateix del *Floridita*, en una llibreria, vaig comprar la poesia completa de *Nicolàs Guillen* i *José Martí*. A la *Plaza Vieja* deambulàrem entre parades de llibres de segona mà i acabàrem al costat del *malecón* fent-la petar amb Manuel, un *custodio* del monument al *General Máximo Díaz*, que ell vigilava. Ens va explicar que restava allí des les cinc del matí fins a les set de la tarda. Pels voltants de les dues li portaven un minso entrepà i una ampolla d'aigua, tot això remunerat amb dos-cents *chavos* al mes. Malgrat tot se'l veia content - o resignat, vaig quedar-me amb el dubte. Al seu costat un rasta de pupil·les groguenques es va asseure a la vorera i es va posar a dibuixar en una llibreta. Mentrestant arribà en Liovis, que ens acompanyà fent un recorregut antiturístic pels carrers de les dues Havanas, vàrem anar a casa seva on hi havia la seva companya i la sogra, em va impressionar aquella dona, mestra jubilada, d'ulls clars, profunds i cansats i posat digne, d'aquella dignitat que només saben mantenir els pobres. Recordo que em va preguntar: *Qué le ha parecido la Habana? Una hermosa dama que ha envejecido muy mal* - fou la meva contesta i, durant un instant ens vàrem mirar als ulls dient-nos-ho tot. Després dinàrem en un xinès sense xinesos unes pizzes força comestibles i en Liovis ens acompanyà fins la *plaza de la Revolución* on hi ha la terminal d'autobusos *Via Azul*.

A les nou érem a l'hotel, a *Varadero*. La televisió nacional de Cuba informava que el país estava preparat per la imminent arribada de la tempesta tropical Rita. El sol ja havia declinat.

No em pregunteu per què. No ho sé. Simplement vaig tenir la necessitat d'escriure aquests poemes en castellà. No vull trencar-me el cap buscant-li una explicació, simplement varen sortir així i així arriben a les vostres mans

La Habana

Restos de una hermosa dama
mal envejecida, conforman
las dos Habanas,
la nueva y la vieja
de calles angostas y largas
paredes desconchadas
y edificios derruidos o casi,
que no se repararán jamás

La vida en la calle, las puertas
y ventanas de las estancias,
abiertas de par en par, emanan
olor a ron y especias, y la música
que lo invade todo, a los sonos
del merengue, la guaracha,
la guajira, o el cha-cha-chá.
Una mami viejecita sonríe desde un
rejón, es una sonrisa triste,
de quien ya no espera nada, pero
sonríe, con los surcos de su cara

Y la dos Habanas sobreviven
siendo tantas sus carencias
que hasta carecen de nada
Y la gente canta y baila
y sonríe por la calle, y los niños
todos uniformados van y vienen
de la escuela. El sol, cómplice
con los desheredados, alumbra
y les calienta. Hay una plaza
llena de luz y libros olvidados
y la Catedral y el Capitolio
y museos, muchos museos.

Un viejo Buick del 59 ha reventado,
un neumático desgastado, y allí
en medio del paseo del Prado
vanamente intentan repararlo
Mientras en el malecón, una mulata
se pasea contoneándose,
sus caderas cimbrean sinuosas
despertando más de un suspiro
en los chavales que están pescando

Son las dos de la tarde y
el custodio del monumento
al general Máximo Díaz,
espera su comida. Liovis
platica con él, mientras
intenta cazar algún turista.
Un rastafari sentado en la acera
dibuja barrocas formas
en una gruesa libreta

Y la Habana sigue ahí,
dejando pasar el tiempo
al son de una guajira
de las de Joseito.
Y a pesar de todo y de todos,
la ciudad se siente viva
En palabras de su gran poeta
"Eternamente viva".

